

JAN B JÖRNMARK:

Vem hjälper biståndet?

”**B**iståndet har sedan självständigheten pumpats som ett narkotikum i ekonomins ådror för att få lite liv i den. Men i stället har hjälpen kommit att hålla liv i den gamla ordningen och omintetgjort varje försök att skapa interna resurser eller mobilisera massorna i kollektiva ansträngningar.

Lasse Berg: **Vem hjälper biståndet?**
Rabén & Sjögren 1987

U-hjälpen har enkelt förvärrat situationen genom att den befriat regeringen från tvånget att mobilisera landets egna resurser, vilket bara kan ske genom att beskatta landsbygdseliten och de rika i städerna som nu skor sig på biståndet.

En ny klass av parasiter har vuxit sig feta på biståndet som de ser som en gratis resurs som kan konsumeras utan bekymmer om motprestation. En klass har vuxit fram som tar det som en självklarhet att staten finns där för att föda dem. Detta leder till ineffektivitet. Slöseri och korruption har mångfaldigats inom systemet.”

Den citerade är chef för Bangladesh Institute of Development Studies, Dr Rehman Sobhan. Platsen för citatet är Lasse Bergs bok ”Vem hjälper biståndet?”

Uttalandet återfinns redan tidigt i boken, på s 21, och slår an det tema som sedan blir bestående boken igenom. Berg argumenterar på ett övertygande och förtjänstfullt sätt för ett förändrat bistånd. Det har, menar han, i väsentliga delar förslösats eller rent av varit skadligt.

I bokens första del låter Berg oss möta två exempel på hur biståndet utformats i praktiken i Mozambique och Bangladesh. Den här delens stora förtjänst består i att

Berg förmår visa på de brister som både vänster- och högerstrategier för utveckling dras med.

Mozambiques statsfarmer visar upp en slående bild av ineffektivitet och yttre beroende, samtidigt som småjordbruket försumrats. I Bangladesh möts vi av en bild där biståndet främst gynnat de gamla utvecklingsfientliga storgodsägarna. I båda fallen ser vi hur de fattiga fått minst och hur deras utvecklingspotential, i värsta fall, till och med motarbetats.

Bokens andra del är en diskussion av mer teoretisk natur. Trots att Berg här går in på flera olika teoribildningar, blir diskussionen aldrig svår att följa. Kristallklart och övertygande bibehåller Berg sin röda tråd och visar oss att resurserna kommer att finnas den dag vi bestämmer oss att utnyttja dem.

Dessutom får vi en intressant och ärlig analys av det sydostasiatiska undret. Avsnitten som behandlar Lewis och Hydens bidrag till teoribildningen är också mycket förtjänstfulla.

Bokens tredje och sista del handlar om biståndet. Vi får en historik om hur biståndet växte fram i skuggan av Marshallhjälp och statliga femårsplaner.

Därefter beskrivs vilka olika organ och medel det svenska biståndet har och en genomgång av de internationella organisationer vi valt att arbeta genom (FN-organ, världsbanksguppen).

I Bergs analys av denna biståndsverksamhet möter vi så åter bilden av en hjälp som kommit till korta genom att industrialisering prioriterats i alltför hög grad. I den mån biståndet nått jordbruket är det alltför ofta grupper med negativ utvecklingspotential som uppmuntrats.

Så blir detta bokens grundtema i alla

tre delar: U-ländernas största resurs, småbönderna, har glömts bort av både interna och externa makthavare. Så länge massor inte mobiliseras och ges möjlighet att höja sin produktion, så länge kommer också utveckling att vara omöjlig.

Temat knyter an till mycket av de senaste årens utvecklingsdiskussion, som ju kommit att ske i någon form av de storskaliga utvecklingsfilosofiernas baksmälla. Ur 50- och 60-talens industrialiseringsdrömmar har 70- och 80-talens svältkatastrofer formats.

Ändå behåller Berg en egen profil i denna nyströmning. När debatten de senaste åren alltmer centrerats runt kapitalismens starka, dynamiska kraft och nödvändighet, behåller ändå Berg sin tro på ett ärligt kollektiv och en ärlig socialistisk stats möjligheter att lyckas i sina utvecklingsstrategier.

Även om vi inte behöver instämma i allt i författarens diskussion, är det ändå en mycket stimulerande och intresseväckande bok som Berg har skrivit.

ULF KRISTERSSON:

Renässans för den skapande människan

Det är tacksamt och trevligt att ge en positiv recension av en bok som ingen väntar sig att recensenten har uppskattat. Det är inte lika roligt att skriva mindre gillande om böcker där ingen — allra minst författaren eller "rörelsen" han representerar — väntat sig uppskattning och lovord. Orsaken är uppenbar; om recensenten anses ha subjektiv anledning att på förhand ha bedömt boken negativt, blir naturligtvis recensionen varken "rättvis" eller intressant för andra.

Anders Johnsson: **Renässans för den skapande människan**. Folk och samhälle 1987

Den risken får jag nog ta. Folkpartiets nyligen utgivna skrift "Renässans för den

skapande människan" med — som det står — "manus av A Johnsson efter en idé av B Westerberg" lovar gott — alltför gott? — före läsningen. Ämnet: den skapande människan, varje tidsålders entreprenör, hon som skapar så mycket om bara ingen hindrar henne, är tveklöst högintressant och ligger dessutom s a s i tiden.

Den drygt hundrasidiga bokens budskap känns inte "fel" i bemärkelsen att de politiska slutsatserna som dras är ointressanta, eller att de bara alltför populära organisationsteoretiska resonemangen är malplacé. Boken handlar ju om samhället, politiken och inte minst ledningen. Det kan därför tyckas nonchalant att avfärda en bok med att budskapet är trivialt, men en allmän diskussion om det decentraliserade beslutsfattandet, individuellt skapande och ansvar för resultaten, liksom